

6.

PRZEKSZTAŁCENIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH

CENTRUM
USŁUG
SPOŁECZNYCH

Co znajdziemy w broszurze?

W niniejszym opracowaniu autorzy przybliżą sposób przekształcania ośrodka pomocy społecznej (OPS) w centrum usług społecznych (CUS), pokażą możliwości instytucjonalne realizacji usług społecznych, zgodnie z ustawą z 19 lipca 20219 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, a także postarają się rozwiązać obawy i wątpliwości, które powstały wokół ustawy o CUS.

Paweł Wiśniewski
Małgorzata Kowalska

6. PRZEKSZTAŁCENIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH

Biblioteczka CUS

Seria materiałów edukacyjnych „Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych”

Wydawca: Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

KPRP Kancelaria Prezydenta
Rzeczypospolitej
Polskiej

Redaktor serii: dr hab. Marek Rymsza

Koordynator projektu: Anna Dudzik

Publikacja recenzowana

Copyright © Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa 2022

Skład i łamanie: Rafał Kossowski

Wprowadzenie

Przekształcenie ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych to kolejna broszura publikowana przez Kancelarię Prezydenta RP w ramach pakietu edukacyjnego „Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych”. Seria publikacyjna podjęta została w związku z wejściem w życie przepisów ustawy o realizacji usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818; dalej ustawa o CUS). Projekt tej ustawy został skierowany do Parlamentu przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę w listopadzie 2018 roku. Prezydencka inicjatywa ustawodawcza spotkała się z poparciem rządu i pozytywną oceną parlamentarzystów ze wszystkich klubów politycznych, czego potwierdzeniem było konsensualne głosowanie „za” zarówno w Sejmie 19 lipca 2019 roku, jak i w Senacie 2 sierpnia 2019 roku. Zakończeniem procesu legislacyjnego było podpisanie ustawy przez Prezydenta RP, co nastąpiło 23 sierpnia 2019 roku.

Przepisy ustawy o CUS weszły w życie 1 stycznia 2020 roku. Pandemia koronawirusa wstrzymała na około rok realne możliwości korzystania z przepisów ustawy. Zarazem doświadczenia pandemii pokazały trafność zaproponowanych w ustawie o CUS rozwiązań polegających na rozwijaniu lokalnych środowiskowych systemów usług społecznych. Pomoc osobom starszym, samotnym czy z różnymi niepełnosprawnościami – organizowana w ich środowisku życia, gdzie wsparcie specjalistów reprezentujących różne zawody pomocowe łączone było ze wsparciem członków rodzin, sąsiadów oraz wolontariuszy z lokalnych organizacji pozarządowych, parafii i ruchów harcerskich – okazała się znacznie lepszą praktyką pomocową niż całodobowa opieka instytucjonalna powiązana w warunkach pandemii z wielomiesięczną izolacją społeczną.

Według danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej do końca września 2021 roku 48 gmin podjęło decyzję o utworzeniu CUS. Kolejne gminy przygotowują się do utworzenia CUS na swoim terenie. Można się spodziewać, że ich liczba znacząco wzrośnie w 2022 roku, gdy uruchomiony zostanie program Fundusze Europejskie na rzecz Rozwoju Społecznego (FERS). Wsparcie finansowe dla rozwoju usług społecznych, w tym dla tworzenia nowych CUS i powiększania bazy usług w już funkcjonujących CUS, dostępne będzie z poziomu regionalnego w ramach regionalnych programów na rzecz rozwoju społecznego.

Zbierane są i analizowane doświadczenia pierwszych CUS-ów. Rezultaty monitoringu zostaną przedstawione i poddane debacie publicznej na przełomie lat 2022 i 2023, gdy zgodnie z zapisem ustawowym rząd przedstawi w Sejmie sprawozdanie z realizacji ustawy za lata 2020–2022. Okres ten określany jest potocznie jako „pilotaż CUS”, gdyż chodzi w nim zarówno o przetestowanie rozwiązań przyjętych w ustawie o CUS, takich jak indywidualne plany usług społecznych, programy usług społecznych czy format organizowania społeczności lokalnej, jak i o wypracowanie metodyki zarządzania usługami oraz stosowania profesjonalnych praktyk pomocowych przy wykorzystaniu nowych regulacji ustawowych. Temu ostatniemu służy pakiet edukacyjny „Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych”. W roku 2020 opublikowanych zostało pięć pierwszych opracowań, których autorzy przybliżyli korzyści płynące z utworzenia CUS, omówili krok

po kroku proces przeprowadzenia diagnozy potencjału i potrzeb społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych, scharakteryzowali model zarządzania usługami możliwy do zrealizowania w CUS, przybliżyli metodykę organizowania społeczności lokalnej w ramach CUS oraz przedstawili zasady współpracy podmiotów z różnych sektorów przy świadczeniu usług w modelu.

Prezentowane opracowanie autorstwa Pawła Wiśniewskiego i Małgorzaty Kowalskiej dotyczy prawnych aspektów tworzenia CUS. W latach 2020–2021 gminy tworzyły CUS, korzystając przede wszystkim z ustawowego trybu przekształcenia w CUS ośrodków pomocy społecznej (OPS), ewentualnie – jak w przypadku miast funkcjonujących na prawach powiatu – miejskich ośrodków pomocy rodzinie, czyli placówek łączących funkcje ośrodka pomocy społecznej i powiatowego centrum pomocy rodzinie. Ten właśnie tryb jest głównym przedmiotem analizy autorów, co odzwierciedla tytuł broszury. Pierwsza wersja tego opracowania powstała w 2020 roku, gdy gminy dopiero przecierały szlaki związane z tworzeniem CUS. Nie zdecydowaliśmy się wówczas na opublikowanie tego materiału, wychodząc z założenia, że powinien on ukazać się po wstępnym rozpoznaniu sytuacji i brać pod uwagę także pierwsze doświadczenia gmin związane z tworzeniem statutów CUS i innych dokumentów formalno-prawnych, a tym samym odnosić się nie tylko do zapisów ustawowych, lecz także praktyki społecznej. Autorzy czynią to z dużym wyczuciem i znawstwem tematu.

Kluczowa część opracowania to analiza krok po kroku – autorzy wyróżniają sześć takich kroków – procesu przekształcenia OPS w CUS. Znajomość pierwszych doświadczeń praktycznych pozwala im zaś uzupełnić analizę o zredagowanie przykładowych projektów dokumentów: uchwały rady gminy o przekształceniu OPS w CUS oraz projektu statutu CUS.

Autorzy omawiają też – jako ważny zapis ustawy o CUS – definicję legalną usług społecznych. Warto zaznaczyć, że w trakcie prac prowadzonych w Narodowej Radzie Rozwoju i Kancelarii Prezydenta RP nad projektem ustawy o CUS rozważana była możliwość legalnego zdefiniowania usług socjalnych. Ze względu na przyjęte założenia programowe zdecydowano się jednak na szerszą formułę usług społecznych, aby wyeksponować powszechny tryb dostępu do usług, rozumianych jako forma niematerialnego i niefinansowego wsparcia adresowanego do ogółu mieszkańców, a nie tylko do osób słabszych czy mniej zamożnych, świadczonych przy wykorzystaniu CUS, aby w ten sposób zainicjować proces otwierania się instytucji pomocy społecznej na współpracę z instytucjami i usługodawcami z innych obszarów sfery społecznej (kultura, zdrowie, rehabilitacja), które nie stosują kryterium dochodowego jako sposobu selekcji osób uprawnionych do otrzymania wsparcia.

Warto zaznaczyć, że do września 2021 roku nie powstały w Polsce CUS ponadgminne, czyli z wykorzystaniem drugiego z ustawowych trybów. Ten stan rzeczy należy przyjąć ze zrozumieniem. Stworzenie CUS przez dwie lub więcej gmin jest przedsięwzięciem znacznie trudniejszym, wymagającym czasu na przygotowanie porozumienia oraz dodatkowego oprzyrządowania i wsparcia doradczego. Rozwiązanie to znalazło się w ustawie o CUS, gdyż wydaje się ono optymalne dla gmin mniejszych, niemających potencjału do zbudowania kompleksowego gminnego systemu usług społecznych. Warto zaznaczyć, że rozwiązanie ustawowe zakłada, że w przypadku utworzenia ponadgminnego CUS w poszczególnych gminach OPS będą kontynuować swoją działalność. Wyrażam nadzieję, że wsparcie dla gmin zainteresowanych utworzeniem wspólnego CUS będzie dostępne ze strony regionalnych ośrodków polityki społecznej, którym w programie FERS powierza się funkcję regionalnych koordynatorów procesu rozwoju usług społecznych.

W planach Kancelarii Prezydenta RP jest opublikowanie w 2022 roku broszury omawiającej tryb tworzenia CUS na podstawie porozumienia gmin z wyeksponowaniem korzyści z jego zastosowania. Warto ponadto zaznaczyć, że w wytycznych dotyczących konstruowania regionalnych programów na rzecz rozwoju społecznego przekazanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej zamieszczona została rekomendacja dotycząca premiowania – w ramach wspierania rozwoju usług społecznych przy wykorzystaniu instytucji CUS – wspólnych przedsięwzięć gmin, czyli właśnie centrów ponadgminnych.

Zapraszamy do lektury!

A handwritten signature in blue ink, reading "Marek Rymnsza". The signature is fluid and cursive, with the first name "Marek" and the last name "Rymnsza" clearly distinguishable.

Marek Rymnsza, doradca Prezydenta RP

I. Wprowadzenie do procesu realizacji usług społecznych

Prezydent RP Andrzej Duda 23 sierpnia 2019 r. podpisał ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych¹. Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2020 r.

Akt ten ustanawia ramy prawne, które umożliwiają tworzenie centrów usług społecznych (CUS). Stosowanie ustawy o CUS nie jest jednak obligatoryjne – decyzję o jej wdrożeniu będą podejmować same gminy. Ustawa o CUS pozwala jednostkom samorządu terytorialnego najniższego szczebla, które chcą inwestować w usługi społeczne i podnosić jakość życia mieszkańców, na tworzenie nowych jednostek lub przekształcanie istniejących jednostek pomocy społecznej w centra usług społecznych. Zamiarem prawodawcy jest umożliwienie gminom skoordynowanego oraz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Taki kierunek działania związany jest z filozofią rozwoju lokalnej polityki społecznej, stawianiem na usługi nie tylko skierowane do osób ubogich, wykluczonych, lecz także objęcie usługami społecznymi szerokiego katalogu osób lub nawet wszystkich mieszkańców gminy. Jest to filozofia oparta na szerokim dostępie do usług społecznych, a nie na ograniczaniu ich do osób korzystających z pomocy społecznej. Działanie to kładzie nacisk na szeroko rozumianą lokalną politykę społeczną, a nie tylko pomoc społeczną.

Do niedawna nie było jednolitej definicji pojęcia „usługi społeczne” w polskim prawodawstwie, w literaturze przedmiotu funkcjonują natomiast różne definicje.

Barbara Szatur-Jaworska określa usługi społeczne następująco:

- służą bezpośredniemu zaspokojeniu ludzkich potrzeb, a nie wytwarzaniu dóbr materialnych,
- adresatem usług są jednostki i rodziny, choć jakość i dostępność tych usług wpływa także na funkcjonowanie szerszych zbiorowości i grup społecznych,
- mogą być finansowane, organizowane i dostarczane zarówno przez instytucje publiczne, jak i niepubliczne,
- mieszkańcy otrzymują je bezpłatnie albo za całkowitą lub częściową odpłatnością.

B. Szatur-Jaworska cyt. w: R. Szarfenberg, *Standaryzacja usług społecznych*, <https://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Ekspertyza%20Ryszard%20Szarfenberg.pdf>, s. 12–19 (dostęp: 28.10.2021 r.).

¹ Dz. U. z 2019 r., poz. 1818; dalej ustawa o CUS.

W ustawie o CUS po raz pierwszy pojawiła się prawna definicja usług społecznych i ich zakres. Artykuł 2 ust. 1 ustawy o CUS usługami społecznymi określa działania polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska oraz reintegracji zawodowej i społecznej – podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczonych w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców.

W definicji ustawowej usług społecznych pojawia się zapis, że **usługami społecznymi są usługi podejmowane przez gminę**, co sugeruje, że te same działania podejmowane np. przez powiat już nie będą usługami społecznymi w rozumieniu ustawy. Wydaje się jednak, że zapis o gminie został umieszczony w związku z tym, że **cała** ustawa skierowana jest do samorządów gminnych i to one wyłącznie mogą tworzyć CUS. Jednakże naszym zdaniem można by rozważyć doprecyzowanie tego zapisu.

Obszar usług społecznych, które może realizować CUS, jest bardzo szeroki, zawiera bowiem działania aż z 14 zakresów.

Te z gmin, które zdecydują się na samodzielną realizację usług społecznych, w ramach ustawy o CUS będą wybierać z katalogu wymienionego w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS usługi z minimum dwóch zakresów. Gminy (minimum dwie), które będą wspólnie realizować usługi społeczne, wybiorą natomiast z tego zestawienia co najmniej trzy zakresy. Rodzaj usług zależy z jednej strony od zasobów gminy, z drugiej – od potrzeb mieszkańców, a także od możliwości organizacyjnych i koordynacyjnych gminy.

Koordinacja usług w jednym miejscu jest korzystna dla ich beneficjentów. Często mamy do czynienia z sytuacją, gdy wszystkie usługi, np. na rzecz osób niepełnosprawnych, które były dotychczas rozproszone, wykonywane przez różne wydziały, biura, jednostki w gminie czy zlecane do realizacji organizacjom pozarządowym lub podmiotom prywatnym, zostaną przekazane do realizacji i koordynacji w CUS. Osoba niepełnosprawna, gdy w jednym miejscu otrzyma komplet informacji i usług, jakie są w dyspozycji gminy, będzie bardziej zadowolona, niż gdyby musiała ich poszukać w wielu miejscach.

Świadczenie usług społecznych, w zależności od ich zakresu, jest realizowane na podstawie różnych ustaw.

Określone to zostało w art. 2 ust. 2 ustawy o CUS.

Art. 2. 2. Usługami społecznymi są w szczególności działania podejmowane na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- 3) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 4) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;

ciąg dalszy z poprzedniej strony

- 5) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 6) ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym;
- 7) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 8) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 9) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 10) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;
- 11) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 12) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- 13) ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
- 14) ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie;
- 15) ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji;
- 16) ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3;
- 17) ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny.

Warto zwrócić uwagę, że ustawodawca zastosował sformułowanie „w szczególności”, co oznacza, że katalog ten nie jest zamknięty, a gminy mogą realizować także usługi, które wynikają nie tylko z wymienionych w tym przepisie ustaw.

Artykuł 9 ustawy o CUS określa, kto i w jaki sposób może powołać CUS. Możliwe są dwa tryby tworzenia CUS.

Art. 9. 1. Centrum może zostać utworzone dla:

- 1) jednej gminy;
 - 2) co najmniej dwóch gmin.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1:
- 1) pkt 1 – centrum tworzy się przez przekształcenie funkcjonującego w gminie ośrodka pomocy społecznej w centrum;
 - 2) pkt 2 – centrum tworzy się przez utworzenie w jednej z gmin nowej jednostki organizacyjnej, odrębnej od funkcjonującego w tej gminie ośrodka pomocy społecznej.
3. W miastach powyżej 100 000 mieszkańców centrum tworzy się:
- 1) zgodnie z ust. 2 pkt 1, albo
 - 2) przez utworzenie w mieście nowej jednostki organizacyjnej, odrębnej od funkcjonującego w tym mieście ośrodka pomocy społecznej.

ciąg dalszy z poprzedniej strony

4. Liczbę mieszkańców, o której mowa w ust. 3, ustala się na dzień podjęcia uchwały w sprawie utworzenia centrum.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

1. Utworzenie CUS przez przekształcenie ośrodka pomocy społecznej (OPS)

CUS powołane przez przekształcenie OPS przejmują dotychczas realizowane zadania OPS oraz wykonuje dodatkowo usługi społeczne co najmniej z dwóch zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS.

Warto podkreślić, że zgodnie z filozofią zmiany zawartą w ustawie, to właśnie usługi społeczne realizowane w CUS mają być trzonem działalności tej instytucji. Mają one mieć charakter usług powszechnych skierowanych do społeczności lokalnej. Działania OPS, ponieważ mają charakter selektywny, to staną się usługami uzupełniającymi, skierowanymi tylko do osób ubogich, wykluczonych i innych korzystających z pomocy społecznej.

2. Utworzenie CUS na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy gminami (dla dwóch lub większej liczby gmin)

Takie centrum będzie funkcjonowało obok istniejących w gminach OPS. Wydaje się, że taki sposób realizacji usług społecznych jest najlepszy w miejscach, gdzie realizacja wspólnych usług społecznych mogłaby przynieść korzyści organizacyjne i ekonomiczne dla tych gmin. Taki CUS powinien mieć przekazane przez gminę usługi co najmniej z trzech zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS.

Taki sposób realizacji zadań oznacza, że usługi powszechne (na rzecz społeczności lokalnej) będą dla gmin, które zawarły porozumienie, realizowane i koordynowane w CUS. Z kolei usługi selektywne (na rzecz osób ubogich, wykluczonych i innych korzystających z pomocy społecznej) będą świadczone nadal w gminnych OPS.

W miastach liczących powyżej 100 tysięcy mieszkańców ustawodawca dał dwie możliwości utworzenia CUS:

- przez przekształcenie OPS,
- jako zupełnie nowej jednostki, odrębnej od funkcjonującego miejskiego OPS.

Artykuł 10 ustawy o CUS stanowi o tym, z jakiej minimalnej liczby zakresów powinny być realizowane nowe usługi w powstającym CUS. Od decyzji samych gmin zależy, z których z zakresów, zawartych w katalogu w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS, działania będą przez nie realizowane.

Art. 10. Warunkiem utworzenia centrum, o którym mowa w art. 9:

- 1) ust. 1 pkt 1 – jest przekazanie do realizacji centrum wszystkich zadań, w tym usług społecznych, realizowanych dotychczas przez ośrodek pomocy społecznej oraz wybranych i nierealizowanych przez ośrodek pomocy społecznej do dnia utworzenia centrum usług społecznych z co najmniej dwóch zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1;
- 2) ust. 1 pkt 2 – jest zawarcie porozumienia, na podstawie którego gmina przekazuje do realizacji gminie, która ma utworzyć centrum, wybrane usługi społeczne z co najmniej trzech zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1;
- 3) ust. 3 pkt 2 – jest przekazanie przez miasto do realizacji centrum wybranych usług społecznych z co najmniej trzech zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

II. Procedura przekształcenia OPS w CUS krok po kroku

Zgodnie z założeniami ustawy o CUS gmina może utworzyć jednostkę organizacyjną, której głównym celem będzie zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych, a także koordynowanie świadczeniach usług na terenie gminy. Decyzja o utworzeniu i prowadzeniu CUS jest wyłączną kompetencją gminy, zaliczaną do zadań własnych o charakterze fakultatywnym.

1. Utworzenie CUS przez przekształcenie istniejącego OPS – ogólne zasady

Jednym z możliwych sposobów utworzenia w gminie centrum usług społecznych jest przekształcenie istniejącego OPS w CUS. Podstawowym warunkiem utworzenia CUS w takim trybie jest określone w ustawie o CUS przekazanie do realizacji centrum wszystkich zadań, w tym usług społecznych realizowanych dotychczas przez OPS, oraz wybranych i nierealizowanych przez OPS do dnia utworzenia CUS usług społecznych z co najmniej dwóch zakresów, wskazanych w art. 2. ust. 1 ustawy o CUS.

Tym samym w gminach, które zdecydują się na to rozwiązanie, przestanie funkcjonować OPS, a jego zadania przejmie CUS, w ramach którego obligatoryjnie zostanie wyodrębniony zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

Centrum usług społecznych to jednostka budżetowa, której rodzaj i zakres zadań, w tym usług społecznych przekazanych do realizacji, oraz jej szczegółową organizację określa statut nadany przez radę gminy w drodze uchwały.

Analizując przepisy ustawy o CUS, a także wypowiedzi osób zaangażowanych² w jej tworzenie, przekształcenie OPS w CUS to rozwiązanie skierowane przede wszystkim do samorządów aktywnych, raczej miejskich, które już w tej chwili wykorzystują OPS do działań szerszych, niż przewiduje to wprost ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej w tych samorządach są już częściowo przygotowane do realizowania powszechnego dostępu do usług społecznych, otwierając swoją ofertę wsparcia dla szerszej zbiorowości niż dotychczasowi klienci pomocy społecznej.

W sytuacji przekształcenia OPS w CUS to dotychczasowe działania z zakresu pomocy społecznej będą prowadzone na obecnych zasadach, przez wyodrębniony organizacyjnie zespół pomocy społecznej. Przekształcenie OPS w CUS to szansa rozwojowa dla samorządu, otwarcie nowego rozdziału w funkcjonowaniu placówek oraz możliwość podjęcia nowych form aktywności przy pozostawieniu dotychczasowych. Nie spowoduje ono zmarnotrawienia dorobku lokalnej pomocy społecznej. Będzie on wciąż wykorzystywany i rozwijany zarówno w OPS, jak i CUS powstałych przez przekształcenie OPS, a dokładnie w funkcjonujących tam zespołach pomocy społecznej. Chodzi o to, aby rozwijać także nowe formy profesjonalnego pomagania, w tym pracę środowiskową i nowoczesne formy zarządzania usługami społecznymi⁴.

Dobrze zaplanowana i przeprowadzona procedura przekształcenia OPS w CUS powinna obejmować wiele etapów, które finalnie doprowadzą do powstania właściwie funkcjonującej jednostki organizacyjnej samorządu terytorialnego, w stosunku do którego nie będą się pojawiać żadne wątpliwości, zarówno w zakresie legalności przeprowadzonej procedury, jak i samych zapisów określających sposób funkcjonowania CUS. Procedura ta powinna być przeprowadzona według następujących etapów⁵:

- 1) inicjatywa powołania CUS,
- 2) analiza zasadności powołania CUS,
- 3) powołanie zespołu do spraw organizacji CUS dla opracowania wstępnej koncepcji utworzenia CUS,
- 4) uchwała rady gminy/miejskiej/miasta o przekształceniu OPS w CUS,
- 5) przygotowanie projektów niezbędnych dokumentów (dostosowanie istniejących) wewnętrznych regulacji dla CUS,
- 6) zatrudnienie kadry CUS.

Wskazane etapy procedury tworzenia CUS poprzez przekształcenie OPS nie mają charakteru obligatoryjnego, ale ich realizacja może wesprzeć efektywność podejmowanych działań przekształceniowych oraz przyczynić się do dobrego funkcjonowania nowo powstałego centrum usług społecznych. Przywołane etapy w większości nie pochodzą wprost z zapisów ustawowych, ale są jedynie przykładowymi propozycjami autorów niniejszej publikacji.

2 M. Rymśza, *Centra usług społecznych nie spowodują redukcji zadań, zasobów i etatów*, <https://www.prawo.pl/samorząd/centra-usług-społecznych-beda-inwestycja-w-sfere-usług,364346.html> [dostęp: 28.09.2019 r.].

3 Tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.

4 M. Rymśza, *Centra usług społecznych...*

5 Opracowano na podstawie: *Prawne aspekty organizacji i funkcjonowania samorządowych centrum usług wspólnych*, red. K.M. Ziemiński, I.M. Wieczorek, Łódź 2016.

2. Inicjatywa powołania CUS – przekształcenia istniejącego OPS w CUS

Każde działanie, każda lokalna inicjatywa musi mieć swojego inicjatora, pomysłodawcę, czyli osobę, która pierwsza wyrazi chęć i dostrzeże potrzebę utworzenia CUS w danej gminie. Ustawa o CUS nie określa, kto ma być takim inicjatorem. Może to być zarówno przedstawiciel lokalnej władzy – wójt (burmistrz, prezydent miasta), jak i dyrektor czy też kierownik istniejącego OPS. Może to być również grupa pracowników socjalnych, którzy w utworzeniu CUS widzą szansę na lepsze funkcjonowanie i sprawniejsze zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej oraz większe możliwości realizacji swoich zadań w ramach pracy socjalnej. Mogą to być także przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych czy grupy mieszkańców lub nawet poszczególni radni rady gminy, którzy zwrócą się z taką inicjatywą do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w nieformalnym piśmie czy np. w ramach petycji.

3. Analiza zasadności powołania CUS

Jak się wydaje, odpowiedzią na taką inicjatywę powinna być rzetelna analiza zasadności powstania CUS w danej gminie, a także tryb jego powołania.

Pierwszym analizowanym zagadnieniem powinno być to, czy na danym terytorium (w danej gminie) w ogóle istnieje potrzeba realizacji usług społecznych na rzecz lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie określonym w ustawie o CUS. Należy pamiętać, że usługi społeczne realizowane przez CUS mogą być kierowane do osób, rodzin, grup społecznych o określonych potrzebach lub do ogółu mieszkańców. Muszą jedynie wynikać z zadań własnych gminy lub zadań z zakresu administracji rządowej zleconych gminie.

W tym miejscu trzeba zwrócić uwagę, że powołanie CUS pozwala na udzielanie bardziej kompleksowego wsparcia i będzie skutkowało szeroką ofertą skierowaną do całej lokalnej społeczności, a nie jedynie do grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym i będących w ubóstwie (w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej – spełniających kryterium dochodowe określone w tej ustawie). CUS jest widocznym przejawem aktywnej polityki społecznej w danej gminie.

Art. 5. 1. Usługi społeczne określone w programie usług społecznych mogą być kierowane do osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Kolejnym krokiem powinno być rozstrzygnięcie problemu: „razem czy osobno?”. Przeprowadzenie analizy i konsultacji z sąsiednimi samorządami powinno wskazać, jaka będzie najlepsza formuła powołania centrum. Czy będzie to przekształcenie istniejącego OPS, czy może bardziej korzystne będzie powołanie wspólnie z sąsiednimi (choć nie jest to obligatoryjne) samorządami gminnymi jednego, wspólnego CUS.

Należy też pamiętać, że centrum usług społecznych powstałe na podstawie porozumienia międzygminnego może na mocy porozumienia zawartego w trybie art. 15 ustawy o CUS świadczyć usługi społeczne na rzecz mieszkańców innej gminy. Takie porozumienie dla gminy prowadzącej centrum i gmin współtworzących centrum może dać także możliwość efektywnego zagospodarowania potencjału kadrowego specjalistów i potencjału instytucjonalnego podmiotów świadczących usługi społeczne.

Art. 15. Centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2, może realizować usługi społeczne na rzecz gminy innej niż będąca stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, po uprzednim zawarciu przez tę gminę porozumienia z gminą, która utworzyła centrum. Do porozumienia, o którym mowa w zdaniu pierwszym, art. 11 stosuje się odpowiednio.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

4. Powołanie zespołu do spraw organizacji CUS do opracowania wstępnej koncepcji utworzenia CUS

Kolejnym proponowanym etapem procedury przekształcania OPS w CUS powinno być powołanie zespołu do spraw organizacji CUS. Zgodnie z zapisami ustawy o CUS centrum usług społecznych ma świadczyć usługi na rzecz całości społeczności lokalnej. Nie wydaje się słuszne, aby przekształcenie OPS w CUS pozostawić do wykonania samemu ośrodkowi pomocy społecznej, a w szczególności jego dyrektorowi czy kierownikowi. Jest to trudne do realizacji, zwłaszcza w małych gminach, gdzie kadra OPS-ów liczy kilka osób. Zasadne będzie więc powołanie zespołu, w skład którego wejdą przedstawiciele urzędu gminy, OPS, potencjalni realizatorzy usług społecznych zleczanych przez przyszły CUS i lokalni liderzy społeczni. Ważnymi członkami takiego zespołu, poza kadrami OPS, mogą być: radca prawny, specjalista do spraw kadr, ekspert od zamówień publicznych czy też osoba zajmująca się ochroną danych osobowych. W skład zespołu mógłby także wejść przedstawiciel rady gminy, co ułatwiłoby w późniejszym okresie podjęcie przez radę uchwały o przekształceniu OPS w CUS. W pracach zespołu powinni też uczestniczyć przedstawiciele podmiotów działających aktywnie w sferze kultury, edukacji, profilaktyki, rekreacji, sportu i innych, tak aby powstanie w gminie CUS nie powodowało napięć czy konfliktów z tymi podmiotami.

Taki zespół może działać na zasadach nieformalnych, może także zostać powołany zarządzeniem wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Przepisy ustawy o CUS nie regulują zasad powołania zespołu i jego członków, a nawet obowiązku powołania samego zespołu.

Efekt prac zespołu powinien być dokument, który roboczo można nazwać wstępną koncepcją utworzenia centrum usług społecznych. Najważniejszym jej elementem powinna być wstępna diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych i zasadności tworzenia CUS na danym terytorium. Taki dokument może powstać:

- na podstawie rekomendacji oceny zasobów pomocy społecznej (OZPS), która jest każdego roku przedmiotem dyskusji i analizy na posiedzeniach rady gminy (OZPS przyjmowana jest przez radę w formie uchwały lub informacji rocznej);
- na bazie programów rewitalizacji, w których umieszczone są sekwencje dotyczące m.in. rozwoju usług społecznych, tworzenia podmiotów świadczących usługi społeczne oraz zwiększenia udziału organizacji i sektora ekonomii społecznej w świadczeniu usług (w tym usług społecznych skrojonych pod potrzeby mieszkańców);
- na podstawie innych programów, takich jak: gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych, program współpracy z organizacjami pozarządowymi (roczny i wieloletni), program wspierania rodziny

i rozwiązywania problemów alkoholowych (każdy z tych dokumentów zawiera elementy diagnozy i informacje na temat stopnia realizacji i zakresu usług społecznych).

Opracowana diagnoza może być w późniejszym okresie wykorzystana jako uzasadnienie do projektu uchwały w sprawie przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych przedkładanego do uchwalenia radzie gminy.

Kolejnym z efektów pracy zespołu powinno też być wypracowanie i wskazanie na podstawie powstałej diagnozy, które (zgodnie z ustawą o CUS musi ich być co najmniej dwa) z zakresów usług społecznych określonych w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS będzie realizowało nowo powołane centrum usług społecznych.

Przykładowy katalog działań będących usługami społecznymi w rozumieniu ustawy o CUS został przedstawiony w uzasadnieniu do projektu ustawy⁶ i zawiera: pracę socjalną z osobą i rodziną oraz asystenturę dla rodzin, środowiskową pracę socjalną w różnych formach, terapię osób i rodzin doświadczających trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie, mediacje rodzinne i w sporach innych niż rodzinne, animację lokalną, edukację środowiskową oraz inne formy działań aktywizujących w środowisku zamieszkania, poradnictwo prawne, obywatelskie, psychologiczne i rodzinne, w tym małżeńskie, reintegrację zawodową i społeczną, interwencję kryzysową, usługi wsparcia dla osób tworzących rodziną pieczę zastępczą, rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, asystenturę i inne usługi wsparcia dla osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej samodzielności, w tym niepełnosprawnych, przewlekle chorych, starszych i bezdomnych, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, w tym dla osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej samodzielności pozostających w środowisku zamieszkania, usługi wsparcia dla opiekunów osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej samodzielności, w tym usługi opieki wytchnieniowej, wsparcia doradczego, informacyjnego i psychologicznego, pomoc postpenitencjarną i readaptację społeczną, promocję zdrowia, w tym zdrowia psychicznego, oraz edukację zdrowotną.

W celu doprecyzowania definicji usług społecznych zawartej w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS, w ust. 2 tego przepisu powołano akty prawne, na podstawie których mogą być realizowane usługi społeczne, w ust. 3 natomiast podkreślono, że usługi społeczne są świadczone przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli odrębne przepisy przewidują wymóg posiadania odpowiednich kwalifikacji.

Zespół w ramach opracowywania wstępnej koncepcji, poza przygotowaniem propozycji dokumentacji merytorycznej dotyczącej usług społecznych, powinien także sporządzić dokumentację formalno-prawną dla nowej jednostki, w szczególności: statut (przykładowy statut zob. załącznik nr 4), regulamin organizacyjny, politykę ochrony danych osobowych, politykę rachunkowości, kontrolę zarządczą, regulamin pracy, regulamin wynagradzania itp.

5. Uchwała rady gminy/miejskiej/miasta o przekształceniu OPS w CUS

Podstawą prawną do tworzenia CUS jako jednostek organizacyjnych gminy, mających zaspokajać potrzeby wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynować te usługi, jest art. 8 ustawy o CUS. Należy jednak zauważyć, co jednoznacznie wynika z zapisu ust. 3 tego artykułu, że decyzja

⁶ Uzasadnienie do projektu ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, druk sejmowy nr 3040, Sejm VIII kadencji.

o utworzeniu CUS leży wyłącznie w gestii gminy. Tym samym gminy nie są zobligowane do podjęcia uchwał o utworzeniu CUS lub przekształceniu istniejących OPS w CUS – utworzenie centrum będzie jedynie możliwością, a nie obowiązkiem.

- Art. 8.** 1. W celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług gmina może utworzyć jednostkę organizacyjną – centrum.
2. Centrum jest jednostką budżetową.
 3. Utworzenie i prowadzenie centrum należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Choć ustawodawca nie definiuje tego wprost, aby przekształcić istniejący OPS w CUS, naszym zdaniem, rada gminy powinna podjąć stosowną uchwałę o powołaniu w ramach aparatu administracyjnego gminy wyspecjalizowanej jednostki organizacyjnej. Tak powołany CUS należy uznać za instytucję gminną w rozumieniu art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym⁷.

Przekształcenie OPS w CUS może zostać dokonane na dwojaki sposób. Dwuetapowo – za pomocą dwóch uchwał, jednej o przekształceniu OPS w CUS (przykładowa uchwała zob. załącznik nr 1), a drugiej o nadaniu statutu dla utworzonego CUS (przykładowa uchwała zob. załącznik nr 2), lub za pomocą jednej uchwały (przykładowa uchwała zob. załącznik nr 3), w której uchwałodawca przekształca OPS w CUS i nada nowej jednostce statut. Praktyka powstawania pierwszych CUS pokazała, że choć na początku samorządy przekształcały OPS w CUS w formule dwóch uchwał, to obecnie przeważa koncepcja jednej uchwały.

W pierwszym przypadku, najpierw rada gminy powinna powziąć uchwałę o przekształceniu dotychczas istniejącego OPS w CUS. W ramach tej uchwały rada gminy powinna także postanowić, stosując przepisy art. 12 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁸, o dotychczasowym mieniu, należnościach i zobowiązaniach ośrodka pomocy społecznej. Najprostszym i najwłaściwszym rozwiązaniem jest zatem podjęcie uchwały o przejęciu majątku i zobowiązań przez nową jednostkę centrum usług społecznych. Warto zwrócić uwagę, że tej uchwały nie można zaliczać do przepisów powszechnie obowiązujących, a tym samym nie podlega ona publikacji w dzienniku urzędowym właściwym, ze względu na położenie gminy, województwa.

⁷ Tekst jedn. Dz. U z 2021 r. poz. 1372.

⁸ Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.

Art. 12. 1. Jednostki budżetowe, z zastrzeżeniem odrębnych ustaw, tworzą, łączą i likwidują:

- 1) ministrowie, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie oraz inne organy działające na podstawie odrębnych ustaw – państwowe jednostki budżetowe;
 - 2) organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego – gminne, powiatowe lub wojewódzkie jednostki budżetowe.
2. Tworząc jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, nadaje jej statut, chyba że odrębne ustawy stanowią inaczej, oraz określa mienie przekazywane tej jednostce w zarząd.
3. Likwidując jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, określa przeznaczenie mienia znajdującego się w zarządzie tej jednostki, z zastrzeżeniem ust. 7. W przypadku państwowej jednostki budżetowej decyzja o przeznaczeniu tego mienia jest podejmowana w porozumieniu z Ministrem Finansów.
4. Z zastrzeżeniem ust. 7, należności i zobowiązania likwidowanej:
- 1) państwowej jednostki budżetowej – przejmuje organ, który podjął decyzję o likwidacji;
 - 2) gminnej, powiatowej lub wojewódzkiej jednostki budżetowej – przejmuje urząd odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego.
5. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do łączenia jednostek budżetowych.
6. Likwidując jednostkę budżetową, organ, o którym mowa w ust. 1, może postanowić o utworzeniu jednostki o innej formie organizacyjno-prawnej.
7. W przypadku, o którym mowa w ust. 6, organ może również zdecydować o przejęciu należności i zobowiązań likwidowanej jednostki budżetowej przez nowo utworzoną jednostkę.

ustawa o finansach publicznych

Następnie rada gminy powinna przyjąć uchwałę nadającą statut powołanemu centrum zawierającą takie informacje, jak rodzaj i zakres zadań, w tym usług społecznych, przekazanych do realizacji centrum oraz szczegółową organizację centrum. Tutaj należy zwrócić uwagę na pewną odmienność, jaką ustawodawca zastosował w art. 12 ustawy o CUS, nakazując określenie szczegółowej organizacji centrum w statucie powoływanego CUS. Dotychczas w większości przypadków szczegółowa organizacja OPS określana była w regulaminach organizacyjnych, a statuty zawierały wyłącznie podstawowy przedmiot działania, cele i zadania ośrodka oraz zasady gospodarki finansowej.

Choć nie istnieją żadne orzeczenia sądowe dotyczące CUS, można posiłkować się utrwaloną linią orzecznictwa zaliczającą statut OPS do kategorii aktów prawa miejscowego. Tym samym można także zaliczyć statut CUS do aktów prawa miejscowego, a uchwała rady gminy o nadaniu statutu CUS jest zatem aktem prawa miejscowego. Adresatami norm ujętych w statucie gminnej jednostki organizacyjnej są nie tylko podmioty wewnętrzne, usytuowane w ramach tej struktury administracji publicznej, lecz także określona społeczność

lokalna (por. wyroki WSA w Olsztynie z 11 stycznia 2011 r., II SA/OI 984/10, oraz WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 14 czerwca 2012 r., II SA/Go 311/12)⁹.

Art. 12. Rodzaj i zakres zadań, w tym usług społecznych, przekazanych do realizacji centrum oraz szczegółową organizację centrum określa statut centrum nadany przez radę gminy w drodze uchwały.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Podobną linię orzeczniczą przyjęli w większości wojewodowie, analizując podjęte uchwały przez poszczególne rady gmin¹⁰. Jedynie Wojewoda Wielkopolski w rozstrzygnięciu nadzorczym z dnia 27 stycznia 2021 r.¹¹, w sprawie unieważnienia w części uchwały XXXII/308/20 Rady Miejskiej Trzcianki w sprawie utworzenia jednostki budżetowej o nazwie: Centrum Usług Społecznych w Trzciance, poprzez przekształcenie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzciance w Centrum Usług Społecznych w Trzciance oraz nadania jej statutu, stwierdził że: „w treści statutu nie ma żadnej normy prawnej nakładającej na obywatela gminy jakiegokolwiek obowiązki lub przyznającej mu jakiegokolwiek uprawnienia. Statut nie dotyczy również kwestii ustrojowych gminy, zawiera jedynie regulacje szczegółowo związane z przedmiotem działania Centrum Usług Społecznych w Trzciance, jego organizacją wewnętrzną i uregulowania dotyczące gospodarki finansowej i mienia jednostki budżetowej. Jest to typowy akt normatywny kierownictwa wewnętrznego mający moc wiążącą jedynie wewnątrz określonego układu organizacyjnego”.

W drugim trybie uchwałodawca podejmuje jedną uchwałę, w której zawiera wszystkie elementy z obu uchwał, czyli decyduje o przekształceniu OPS w CUS i nadaje tak powstałemu centrum statut. Tak podjęta uchwała powinna być opublikowana w dzienniku urzędowym właściwego wojewody.

Bez względu na sposób uchwalenia statutu powinien on zawierać katalog zadań centrum, który ustawodawca określił w art. 13 ustawy o CUS, wskazując dziewięć podstawowych zadań, jakie będzie realizowało centrum. W ust. 1 użyto sformułowania „w szczególności”, co oznacza, że przyjęte wyliczenie nie ma charakteru enumeratywnego (zamkniętego) i centrum może realizować także inne zadania.

Art. 13. 1. Do zadań centrum należy w szczególności:

- 1) zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych przekazanych do realizacji centrum, w tym określonych w programie usług społecznych;
- 2) prowadzenie rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;

⁹ Por. *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, red. S. Gajewski, A. Jakubowski, Warszawa 2018.

¹⁰ W całym kraju opublikowano w dziennikach urzędowych wojewodów kilkanaście uchwał nadających statut centrum usług społecznych powstałym w wyniku przekształcenia OPS w CUS.

¹¹ Dz. Urz. województwa wielkopolskiego z 2021 r. poz. 808.

ciąg dalszy z poprzedniej strony

- 3) realizowanie programu usług społecznych, w tym kwalifikowanie osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w programie usług społecznych oraz opracowywanie i monitorowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych;
- 4) realizowanie innych niż usługi społeczne zadań przekazanych do realizacji centrum, w tym zadań z zakresu pomocy społecznej, w przypadku, o którym mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1;
- 5) podejmowanie działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich stanowiących uzupełnienie usług społecznych (działania wspierające);
- 6) opracowywanie standardów jakości usług społecznych określonych w programie usług społecznych, w przypadku braku określenia tych standardów w obowiązujących przepisach, oraz ich wdrażanie;
- 7) podejmowanie działań na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych, w tym przez nawiązywanie współpracy z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi;
- 8) gromadzenie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o usługach społecznych realizowanych na obszarze gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, lub porozumienia, o którym mowa w art. 15 ustawy.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

W celu gromadzenia, aktualizowania i udostępniania informacji o usługach społecznych nałożono na jednostki organizacyjne gminy tworzącej centrum, w tym urząd gminy oraz gmin będących stroną porozumienia o utworzeniu wspólnego CUS, obowiązek informowania centrum o realizowanych usługach społecznych oraz o programach, w ramach których realizowane są usługi społeczne. Pozwala to centrum tworzyć bazę informacji o dostępnych na obszarze jego działania usługach społecznych i w ten sposób możliwie najpełniej odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych.

Art.13. 2 W celu realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1 pkt 9, urząd gminy i inne jednostki organizacyjne gminy tworzącej centrum oraz gminy będącej stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2, lub porozumienia, o którym mowa w art. 15, są obowiązane do informowania na bieżąco centrum o realizowanych usługach społecznych oraz programach, w ramach których realizowane są usługi społeczne.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Drugim obligatoryjnym elementem statutu centrum usług społecznych powinna być szczegółowa organizacja centrum. Ustawa określa minimalny zakres struktury organizacyjnej CUS, wyliczając jako obowiązkowe elementy struktury: stanowisko dyrektora centrum, zespół do spraw organizowania usług społecznych, w skład którego wchodzi organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych, zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w skład którego wchodzi organizator pomocy społecznej, specjaliści z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz inni specjaliści realizujący zadania pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej (z możliwością wyodrębnienia komórki realizującej zadania w zakresie pracy socjalnej, przy zachowaniu wskaźników zatrudnienia pracowników socjalnych w danym OPS) oraz stanowisko organizatora społeczności lokalnej.

6. Struktura organizacyjna CUS

Ustawodawca, wyliczając elementy struktury organizacyjnej CUS, użył sformułowania „w szczególności”, co oznacza że nie jest to katalog zamknięty i samorząd gminny może rozszerzyć strukturę o inne komórki organizacyjne, jeśli potrzeba ich wyodrębnienia wynika z uwarunkowań lokalnych lub rodzaju usług społecznych lub innych zadań realizowanych przez CUS. Jedynym wyłączeniem wskazanym przez ustawodawcę jest zakaz funkcjonowania w ramach CUS placówek zapewniających pobyt całodobowy.

Art. 23. 1. W ramach struktury organizacyjnej centrum wyodrębnia się, w szczególności:

- 1) stanowisko dyrektora centrum;
- 2) zespół do spraw organizowania usług społecznych;
- 3) zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej – w przypadku centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1; stanowisko organizatora społeczności lokalnej.

2. W skład zespołu, o którym mowa w ust. 1:

- 1) pkt 2 – wchodzi organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych;
- 2) pkt 3 – wchodzi organizator pomocy społecznej, specjaliści z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz inni specjaliści realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej.

3. W ramach zespołu, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, może zostać wyodrębniona komórka realizująca zadania z zakresu pracy socjalnej.

4. W ramach zespołu, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, centrum zatrudnia pracowników socjalnych zgodnie z zasadami określonymi w art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

5. W centrum mogą zostać wyodrębnione zespoły lub stanowiska inne niż określone w ust. 1, jeżeli potrzeba ich wyodrębnienia wynika z uwarunkowań lokalnych lub rodzaju usług społecznych lub innych zadań realizowanych przez centrum.

6. W strukturze organizacyjnej centrum nie mogą funkcjonować jednostki zapewniające pobyt całodobowy.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Zgodnie z zapisami ustawy o CUS na czele CUS powstałego przez przekształcenie OPS stoi dyrektor centrum, którego powołuje (i odwołuje) wójt (burmistrz, prezydent miasta) gminy, która utworzyła centrum (art. 24 ustawy o CUS). Do głównych zadań dyrektora należy:

- kierowanie pracami centrum i reprezentowanie centrum na zewnątrz,
- zatwierdzanie opracowywanych przez organizatora usług społecznych standardów jakości usług społecznych,
- zatwierdzanie indywidualnych planów usług społecznych i ich aktualizacji,
- opracowywanie rocznego planu działalności centrum, opracowywanie sprawozdania z działalności centrum za poprzedni rok kalendarzowy,
- sprawowanie zarządu mieniem centrum,
- prowadzenie gospodarki finansowej centrum.

Dyrektor, w ramach swoich obowiązków, może równocześnie wykonywać zadania organizatora usług społecznych (art. 25 ust. 1).

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) po powołaniu dyrektora centrum (zob. wątpliwości co do interpretacji zwrotu „powołuje” omówione w części „Zatrudnienie kadry CUS”) jest zobligowany do udzielenia mu upoważnienia do prowadzenia postępowań w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych, w tym do wydawania decyzji administracyjnych. O ile ustawodawca wyraźnie i jednoznacznie precyzuje obowiązek udzielenia takiego upoważnienia, o tyle wydaje się, że podobnie jak w przypadku upoważnień udzielanych kierownikom OPS pozostaje nierozstrzygnięte, czy delegując kompetencje do wydawania decyzji na rzecz dyrektora CUS, wójt (burmistrz, prezydent miasta) pozbywa się kompetencji bycia organem właściwym do wydawania decyzji z zakresu indywidualnych spraw dotyczących usług społecznych. W analogicznej sytuacji dotyczącej kierowników OPS w literaturze i judykaturze powstały dwa stanowiska na temat właściwości rzeczowej organów pomocy społecznej do wydawania decyzji na poziomie gminy.

Według pierwszej opinii (dominującej jak dotąd) samodzielnym organem prowadzącym orzecznictwo administracyjne jest kierownik OPS, a jego działań nie można traktować jedynie jako zastępujących działania wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Upoważnienie wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nie tyle przenosi kompetencje orzecznicze, ile powoduje powstanie nowych kompetencji po stronie kierownika OPS. W związku z tym kierownik OPS staje się organem wydającym decyzje w imieniu własnym, a nie w imieniu wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Co za tym idzie, to kierownik OPS powinien widnieć w decyzji jako organ ją wydający. Z kolei wydane przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należy traktować jako dotknięte wadą nieważności unormowaną w art. 156 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeksu postępowania administracyjnego¹², tzn. jako wydane z rażącym naruszeniem przepisów o właściwości (por. wyroki NSA: z 20 grudnia 2007 r., I OSK 262/07, z 21 grudnia 2007 r., I OSK 383/07, z 9 czerwca 2010 r., I OSK 334/10; oraz wyrok WSA w Kielcach z 17 lutego 2011 r., II SA/Ke 13/11)¹³.

12 Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 735 z późn. zm.).

13 R. Frąckowiak, R. Górna, R. Kopania, T. Krajewski, T. Lisowski, M. Sarna, M. Szochner-Siemińska, *Ustawa o pomocy społecznej, Komentarz*, Warszawa 2019; por. także I. Sierpowska, *Ustawa o pomocy społecznej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 435.

W nowszym orzecznictwie coraz częściej mówi się jednak, że przeniesienie kompetencji orzeczniczych na kierownika OPS nie zmienia właściwości organu i nadal jest to decyzja organu, który udzielił upoważnienia, a więc wójta (burmistrza, prezydenta miasta). W tym kontekście na uwagę zasługuje stanowisko NSA zawarte w wyroku z 12 lutego 2013 r., w którym sąd stwierdził, że przepisu art. 110 ust. 7 ustawy o pomocy społecznej nie należy wyklądać tylko przy użyciu wykładni gramatycznej, lecz także należy uwzględnić wykładnię systemową¹⁴.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela dyrektorowi CUS powstałego z przekształcenia OPS także upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy, o ile dyrektor CUS spełnia wymogi, o których mowa w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. W przypadku dyrektora niespełniającego tych warunków upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych z zakresu pomocy społecznej wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela organizatorowi pomocy społecznej, który kieruje w CUS zespołem do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Ponadto na wniosek dyrektora CUS wójt (burmistrz, prezydent miasta) może udzielić upoważnienia innemu pracownikowi centrum do prowadzenia postępowań w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych, w tym do wydawania decyzji administracyjnych, a w przypadku prowadzenia postępowania i wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych z zakresu pomocy społecznej przekazanych do realizacji CUS może udzielić upoważnienia dodatkowo innemu pracownikowi centrum zatrudnionemu w zespole do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

Art. 26. 1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela dyrektorowi centrum upoważnienia do prowadzenia postępowań w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych określonych w programach usług społecznych, w tym do wydawania decyzji administracyjnych.

2. W przypadku centrum, o którym mowa w art. 9:

- 1) ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1 – wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela dyrektorowi centrum upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu pomocy społecznej należących do właściwości gminy, o ile dyrektor centrum spełnia wymogi, o których mowa w art. 122 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 2) ust. 1 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 – wójt (burmistrz, prezydent miasta):
 - a) udziela dyrektorowi centrum upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych z zakresu pomocy społecznej przekazanych do realizacji centrum, o ile dyrektor centrum spełnia wymogi, o których mowa w art. 122 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
 - a) może udzielić dyrektorowi centrum upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach dotyczących innych niż określone w lit. a usług społecznych przekazanych do realizacji centrum, o ile realizacja tych usług wiąże się z wydawaniem decyzji administracyjnych.

¹⁴ R. Frąckowiak, R. Górna, R. Kopania, T. Krajewski, T. Lisowski, M. Sarna, M. Szochner-Siemińska, *Ustawa o pomocy...*

ciąg dalszy z poprzedniej strony

3. W przypadku niespełniania przez dyrektora centrum wymogów, o których mowa w art. 122 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, upoważnienia do wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych z zakresu pomocy społecznej wójt (burmistrz, prezydent miasta) udziela w przypadku centrum, o którym mowa w art. 9:

- 1) ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1 – organizatorowi pomocy społecznej;
- 2) ust. 1 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 – pracownikowi centrum, który spełnia wymogi określone w art. 122 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

4. Na wniosek dyrektora centrum upoważnienia, o którym mowa w:

- 1) ust. 1 – wójt (burmistrz, prezydent miasta) może udzielić dodatkowo innemu pracownikowi centrum;
- 2) ust. 2:
 - a) pkt 1 – wójt (burmistrz, prezydent miasta) może udzielić dodatkowo innemu pracownikowi centrum zatrudnionemu w zespole do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej,
 - b) pkt 2 – wójt (burmistrz, prezydent miasta) może udzielić dodatkowo innemu pracownikowi centrum.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Dyrektor CUS powstałego z przekształcenia OPS powinien mieć stosowne wykształcenie i doświadczenie określone w art. 25 ust. 2 ustawy o CUS. Zgodnie z tym przepisem powinien się legitymować wyższym wykształceniem, posiadać co najmniej 3-letnie doświadczenie na stanowisku kierowniczym w podmiotach wykonujących usługi z zakresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy o CUS, mieć ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej lub tytuł specjalisty w dziedzinie zdrowia publicznego, lub ukończyć studia podyplomowe w zakresie organizacji lub zarządzania w ochronie zdrowia, ukończyć szkolenie z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych oraz być osobą niekaraną prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub wobec której nie wydano prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego. Ustawodawca w przepisach przejściowych (art. 78 pkt 1) przewidział, że w okresie dwóch lat od wejścia w życie ustawy, tj. do 31 grudnia 2021 r., dyrektor nie musi mieć ukończonego szkolenia z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych.

Organizatorami szkoleń z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych, organizacji społeczności lokalnej oraz z zakresu opracowywania i realizacji indywidualnych planów usług społecznych są regionalne ośrodki polityki społecznej. Minimum programowe szkoleń i wymiar zajęć dydaktycznych realizowanych w ramach szkoleń oraz wymogi dla kadry dydaktycznej prowadzącej szkolenia określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z 30 marca 2020 r. w sprawie szkoleń dla pracowników centrum usług społecznych¹⁵.

¹⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 664.

Kolejnym elementem struktury organizacyjnej CUS jest zespół do spraw organizowania usług społecznych, w skład którego będą wchodzić organizator usług społecznych oraz koordynatorzy indywidualnych planów usług społecznych w liczbie dostosowanej do potrzeb wynikających z uwarunkowań lokalnych.

W CUS powstałym z przekształcenia OPS jest również zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w skład którego wchodzi organizator pomocy społecznej, specjaliści z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz inni specjaliści realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej. W ramach tego zespołu może zostać wyodrębniona komórka realizująca zadania z zakresu pracy socjalnej. Zatrudnienie pracowników socjalnych w tym zespole powinno spełniać wymóg określony w art. 110 ustawy o pomocy społecznej, czyli liczba zatrudnionych pracowników socjalnych powinna być proporcjonalna do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących oraz powinno być zatrudnionych nie mniej niż trzech pracowników socjalnych w pełnym wymiarze czasu pracy.

7. Zakończenie działalności OPS i rozpoczęcie funkcjonowania CUS

Kwestią, która sprawia trudności interpretacyjne, jest użyty w art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy o CUS zapis, że centrum tworzy się przez „przekształcenie” funkcjonującego w gminie ośrodka pomocy społecznej w centrum.

Niektóre samorzady, przekształcając OPS w CUS, dokonały jedynie zmiany nazwy jednostki, zachowując jej ciągłość działania, inne natomiast zastosowały art. 12 ust. 6 i 7 ustawy o finansach publicznych i zlikwidowały OPS, a majątek zlikwidowanego ośrodka przekazały do utworzonego w miejsce OPS CUS.

Nie przesadzając o słuszności jednej z tych dróg, należy zwrócić uwagę na konsekwencje ich wyboru. W przypadku przekształcenia OPS w CUS jedynie poprzez zmianę nazwy jednostki organizacyjnej samorządu, jednostka zachowuje ciągłość działania i nie ma potrzeby przeprowadzania czynności finansowych i księgowych koniecznych w przypadku likwidacji jednostki budżetowej. W przypadku likwidacji OPS i utworzenia nowej jednostki CUS należy dokonać zamknięcia ksiąg rachunkowych, kont bankowych. Trzeba oddać wszelkie środki finansowe do gminy, sporządzić sprawozdania finansowe, sporządzić dla pracowników PIT-11. Należy także przeprowadzić inwentaryzację majątku OPS i przekazać go do gminy, a także poinformować Archiwum Państwowe o miejscu przechowywania dokumentacji archiwalnej zlikwidowanego OPS.

Wybór sposobu przekształcenia OPS w CUS wiąże się także z nadaniem nowego numeru NIP i REGON.

Kwestie związane z nadaniem nowego numeru REGON uregulowane są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń¹⁶ wydanym na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 46 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 roku o statystyce publicznej¹⁷.

¹⁶ Dz. U. z 2015 r. poz. 2009 z późn. zm.

¹⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 955.

§ 12. 7. Nowy numer identyfikacyjny REGON nie jest nadawany w przypadku:

- 1) przekształcenia:
 - a) przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa,
 - b) spółki handlowej w inną spółkę handlową,
 - c) spółki cywilnej w spółkę handlową,
 - d) państwowej jednostki organizacyjnej w samorządową jednostkę organizacyjną,
 - e) samorządowej jednostki organizacyjnej w państwową jednostkę organizacyjną,
 - f) samorządowej jednostki organizacyjnej w inną samorządową jednostkę organizacyjną,
 - g) (*uchylona*),
 - h) samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej w spółkę kapitałową,
 - i) stowarzyszenia zwykłego w stowarzyszenie;
- 2) likwidacji i ponownego podjęcia działalności gospodarczej przez osobę fizyczną;
- 3) zmiany szczególnej formy prawnej wynikającej ze zmiany kodów szczególnych form prawnych, o których mowa w § 7.

rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń

Należy także pamiętać, że zamknięcie ksiąg rachunkowych i sporządzenie sprawozdania finansowego następuje zawsze wtedy, gdy w ramach przekształcenia lub połączenia nowa jednostka przejmująca zadania dotychczasowych jednostek działa z nowym (innym niż dotychczas) numerem REGON. Zgodnie z art. 12 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 września o rachunkowości¹⁸ księgi rachunkowe zamyka się, a sprawozdania finansowe sporządza się na dzień zakończenia działalności jednostki, nie później niż trzy miesiące od zaistnienia tego zdarzenia.

Kwestię nadania nowego numeru NIP reguluje ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników¹⁹. W art. 12 tej ustawy są uregulowane przypadki przejścia numeru NIP na następcę prawnego.

¹⁸ Tekst jedn. Dz. U z 2021 r. poz. 217.

¹⁹ Tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 170 z późn. zm.

Art. 12. 1. NIP nadany podatnikowi nie przechodzi na następcę prawnego, z wyjątkiem:

- 1) przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa lub przedsiębiorstwa komunalnego w jednoosobową spółkę gminy;
- 2) przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową lub spółki handlowej w inną spółkę handlową;
- 3) przekształcenia stowarzyszenia zwykłego w stowarzyszenie.

ustawa o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników

Analizując przepisy ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, należy stwierdzić, że w przypadku przekształcenia OPS w CUS należy dokonać zmiany numeru identyfikacyjnego podatnika na nowy przyznany nowej jednostce, centrum usług społecznych. Odmienne stanowisko zostało zaprezentowane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej, który 22 czerwca 2021 r. wydał, na wniosek jednego z samorządów przekształcających OPS w CUS, indywidualną interpretację (sygn. 0111-KDIB-3-2.4018.5.2021.2.MGO) w sprawie zachowania dotychczasowego nr NIP w związku z przekształceniem Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych. W interpretacji tej stwierdza, że w związku z przekształceniem funkcjonującego w gminie OPS powstaje CUS, który przejmuje prawa i obowiązki dotychczasowego OPS. Mienie OPS staje się mieniem CUS. W ramach przekształcenia wszyscy pracownicy OPS stają się pracownikami CUS. Według interpretującego „są to zmiany wynikające wprost z przepisów prawa i przekształcenie następuje przez «stanie się» jednostki dotychczasowej nową jednostką. Zatem mamy tutaj do czynienia nie z przekształceniem się miejsko-gminnego ośrodka pomocy społecznej w wyniku jego autonomicznego działania czy też autonomicznego działania organu samorządowego, któremu ten ośrodek pomocy społecznej podlega, lecz z przekształceniem, które narzuca nowe ramy prawne dla działania centrum usług społecznych. Dlatego też na gruncie ustawy o NIP – mając na uwadze ww. przepisy regulujące kwestie tego typu jednostek – nie mamy do czynienia z przekształceniem jednego podmiotu w inny, ale ze zmianą otoczenia prawnego, na podstawie którego jednostka ta funkcjonuje. W konsekwencji należy uznać, że przepisy w zakresie ewidencji i identyfikacji podatników i płatników nie przewidują obowiązku uzyskania nowego numeru NIP przez Centrum Usług Społecznych. Na gruncie prawa podatkowego Ośrodek Pomocy Społecznej, który stał się Centrum Usług Społecznych, pozostają tymi samymi podmiotami. Mając na uwadze powyższe, w tej sytuacji Wnioskodawca nie ma obowiązku wystąpić o nowy numer identyfikacji podatkowej. Natomiast Wnioskodawca będzie zobowiązany do dokonania zgłoszenia aktualizacyjnego NIP-2, gdyż dane objęte zgłoszeniem uległy zmianie, tj. nazwa jednostki (ewentualnie również inne dane nie wskazane we wniosku)“.

8. Przygotowanie projektów niezbędnych dokumentów wewnętrznych regulacji dla CUS (dostosowanie istniejących)

W utworzonej z przekształcenia OPS w CUS jednostce organizacyjnej samorządu terytorialnego należy sporządzić (w dużej części jedynie dostosować) wszystkie dokumenty organizacyjne niezbędne do funkcjonowania tej jednostki.

Pierwszym podstawowym dokumentem, jaki należy opracować, jest regulamin organizacyjny. W dużej mierze przy jego sporządzaniu można skorzystać z istniejącego regulaminu OPS, należy jednak dodać szczegółowe regulacje dotyczące nowych stanowisk pracy, takich jak: organizator usług społecznych, koordynator indywidualnych planów usług społecznych, organizator społeczności lokalnej, organizator pomocy społecznej. Kształt regulaminu będzie uzależniony od tego, czy przekształcony OPS wcześniej miał oddzielną pracę administracyjną od pracy socjalnej oraz usług socjalnych oraz od liczby i rodzaju przekazanych wcześniej zadań, takich jak: świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze, dodatki mieszkaniowe i energetyczne czy fundusz alimentacyjny. Obowiązkowo muszą pojawić się w nim dwa zespoły: zespół do spraw organizowania usług społecznych i zespół do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

Kolejnym ważnym zestawem dokumentów regulujących funkcjonowanie nowo powołanej jednostki będą dokumenty związane z system zarządzania bezpieczeństwem informacji i danymi osobowymi. Przy dostosowywaniu dokumentacji obowiązującej w jednostce należy przejrzeć i dostosować politykę bezpieczeństwa informacji, politykę bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych oraz politykę bezpieczeństwa fizycznego. Trzeba także zmienić politykę bezpieczeństwa danych osobowych wraz z zestawem powiązanych procedur. Zgodnie bowiem z art. 50 ustawy o CUS centrum, w którego imieniu działa dyrektor, będzie administratorem danych osobowych osób wnioskujących o zakwalifikowanie do korzystania z usług społecznych oraz osób korzystających z usług społecznych określonych w programie usług społecznych i członków ich rodzin, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań centrum wynikających z ustawy o CUS. Poza dokonaniem zmiany dokumentów, należy je także wdrożyć, w tym m.in. zapoznać z nimi i w odpowiednim zakresie przeszkolić dotychczasowych pracowników OPS i nowo zatrudnionych pracowników w centrum do realizacji zadań z zakresu usług społecznych i organizacji społeczności lokalnej.

Art. 50. 1. Centrum przetwarza określone w programie usług społecznych dane osobowe, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych):

- 1) wnioskodawców,
- 2) osób korzystających z usług społecznych określonych w programie usług społecznych oraz członków ich rodzin
– w zakresie niezbędnym do realizacji zadań centrum wynikających z ustawy.

2. Dane osobowe, o których mowa w ust. 1, podlegają zabezpieczeniom technicznym i organizacyjnym uniemożliwiającym:

- 1) nadużycia w wykorzystywaniu tych danych, w szczególności przetwarzanie ich niezgodnie z celem lub udostępnianie osobom nieuprawnionym do ich przetwarzania;
- 2) zmianę, utratę, uszkodzenie lub zniszczenie tych danych.

ciąg dalszy z poprzedniej strony

3. Dane osobowe, o których mowa w ust. 1, zabezpiecza się w sposób odpowiedni do zagrożeń i ryzyka wystąpienia sytuacji, o których mowa w ust. 2, w szczególności biorąc pod uwagę, czy dane osobowe przetwarzane są w sposób zautomatyzowany czy w sposób inny niż zautomatyzowany, oraz uwzględniając zapewnienie kontroli nad tym, jakie dane osobowe, kiedy i przez kogo były przetwarzane.

4. Osoby przetwarzające dane osobowe, o których mowa w ust. 1, są obowiązane do zachowania ich w poufności.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Należy także pamiętać, że trzeba dostosować do sposobu funkcjonowania CUS wszystkie inne dokumenty organizacyjno-księgowo-księgowo, w tym politykę rachunkowości (regulamin inwentaryzacji, plan kont itd.), dokumentację związaną z kontrolą zarządczą czy przepisami BHP i przeciwpożarowymi.

Z punktu widzenia pracowników nowej jednostki organizacyjnej najważniejszymi dokumentami, które należy poddać aktualizacji bądź sporządzić od nowa, będą te związane z prawami i obowiązkami pracowników CUS, w tym regulaminy: pracy, wynagradzania i przyznawania nagród, norm przydziału środków ochrony indywidualnej, odzieży i obuwia roboczego, a także wypłaty ekwiwalentu za używanie własnej odzieży i obuwia oraz pranie odzieży, zaopatrzenia w okulary korygujące wzrok, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, przeprowadzenia służby przygotowawczej i organizowania egzaminu wewnętrznego kończącego tę służbę, sposobu i trybu dokonywania oceny kwalifikacyjnej pracowników samorządowych, kodeksu etyki, korzystania z samochodu służbowego lub prywatnego, naboru na wolne stanowisko pracy w centrum usług społecznych, a także pracy zdalnej w centrum.

9. Zatrudnienie kadry CUS

W przypadku zatrudnienia kadry CUS utworzonego z przekształcenia OPS najważniejszy dla dotychczasowych pracowników ośrodka jest przepis art. 9 ust. 5 ustawy o CUS mówiący o stosowaniu art. 23¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy²⁰. **Przepis ten gwarantuje ciągłość zatrudnienia pracownikom OPS przekształcanego w CUS, w tym niezmienność warunków pracy i płacy wynikających z dotychczasowych umów o pracę.**

Ponadto art. 9 ust. 6 ustawy o CUS gwarantuje, że w okresie 2 lat od dnia przekształcenia OPS w CUS stosuje się nadal postanowienia układu zbiorowego w stosunku do osób, które były nim objęte przed przekształceniem. Postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przekształcenia OPS w CUS. Centrum może też stosować do tych osób korzystniejsze warunki niż wynikające z dotychczasowego układu.

²⁰ Tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 1320.

Art. 23¹. § 1. W razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy, z zastrzeżeniem przepisów § 5.

§ 2. Za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, powstałe przed przejściem części zakładu pracy na innego pracodawcę, dotychczasowy i nowy pracodawca odpowiadają solidarnie.

§ 3. Jeżeli u pracodawców, o których mowa w § 1, nie działają zakładowe organizacje związkowe, dotychczasowy i nowy pracodawca informują na piśmie swoich pracowników o przewidywanym terminie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę, jego przyczynach, prawnych, ekonomicznych oraz socjalnych skutkach dla pracowników, a także zamierzonych działaniach dotyczących warunków zatrudnienia pracowników, w szczególności warunków pracy, płacy i przekwalifikowania; przekazanie informacji powinno nastąpić co najmniej na 30 dni przed przewidywanym terminem przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę.

§ 4. W terminie 2 miesięcy od przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę, pracownik może bez wypowiedzenia, za siedmiodniowym uprzedzeniem, rozwiązać stosunek pracy. Rozwiązanie stosunku pracy w tym trybie powoduje dla pracownika skutki, jakie przepisy prawa pracy wiążą z rozwiązaniem stosunku pracy przez pracodawcę za wypowiedzeniem.

§ 5. Pracodawca, z dniem przejścia zakładu pracy lub jego części, jest obowiązany zaproponować nowe warunki pracy i płacy pracownikom świadczącym dotychczas pracę na innej podstawie niż umowa o pracę oraz wskazać termin, nie krótszy niż 7 dni, do którego pracownicy mogą złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia proponowanych warunków. W razie niezgodnienia nowych warunków pracy i płacy dotychczasowy stosunek pracy rozwiązuje się z upływem okresu równego okresowi wypowiedzenia, liczonego od dnia, w którym pracownik złożył oświadczenie o odmowie przyjęcia proponowanych warunków, lub od dnia, do którego mógł złożyć takie oświadczenie. Przepis § 4 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 6. Przejście zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę nie może stanowić przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie przez pracodawcę stosunku pracy.

Kodeks pracy

Przepis art. 9 ust. 6 *in fine* ustawy o CUS nakłada obowiązek odpowiedniego stosowania przepisów art. 241⁸ § 2 i 4 Kodeksu pracy stanowiących, że po upływie okresu stosowania dotychczasowego układu wynikające z tego układu warunki umów o pracę lub innych aktów stanowiących podstawę nawiązania stosunku pracy stosuje się do upływu okresu wypowiedzenia tych warunków. Daje także gwarancję stosowania tych przepisów w sytuacji, gdy pracownicy przed ich przejściem byli objęci układem ponadzakładowym obowiązującym u nowego pracodawcy.

Art. 241⁸. § 1. W okresie jednego roku od dnia przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. Pracodawca może stosować do tych pracowników korzystniejsze warunki niż wynikające z dotychczasowego układu.

§ 2. Po upływie okresu stosowania dotychczasowego układu wynikające z tego układu warunki umów o pracę lub innych aktów stanowiących podstawę nawiązania stosunku pracy stosuje się do upływu okresu wypowiedzenia tych warunków. Przepis art. 241¹³ § 2 zdanie drugie stosuje się.

§ 3. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w § 1, nowy pracodawca przejmuje również inne osoby objęte układem obowiązującym u dotychczasowego pracodawcy, stosuje postanowienia układu dotyczące tych osób przez okres jednego roku od dnia przejścia.

§ 4. Jeżeli pracownicy przed ich przejściem byli objęci układem ponadzakładowym, obowiązującym u nowego pracodawcy, przepisy § 1–3 stosuje się do układu zakładowego.

Art. 241¹³. § 2 zd. 2. Przy wypowiedzeniu dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy nie mają zastosowania przepisy ograniczające dopuszczalność wypowiedzenia warunków takiej umowy lub aktu.

Kodeks pracy

Wszyscy pracownicy zatrudnieni w dniu przekształcenia OPS w CUS z mocy prawa stają się pracownikami CUS i w stosunku do nich nie mają zastosowania procedury naboru do nowej jednostki organizacyjnej samorządu. Ponadto okres dotychczasowej pracy w OPS i okres zatrudnienia w CUS będą sumowane do wszystkich uprawnień pracowniczych zależnych od długości okresu zatrudnienia u danego pracodawcy, w tym do długości okresu wypowiedzenia umowy na czas nieokreślony.

Art. 36. § 1. Okres wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony i umowy o pracę zawartej na czas określony jest uzależniony od okresu zatrudnienia u danego pracodawcy i wynosi:

- 1) 2 tygodnie, jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy;
- 2) 1 miesiąc, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 6 miesięcy;
- 3) 3 miesiące, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 3 lata.

§ 1¹. Do okresu zatrudnienia, o którym mowa w § 1, wlicza się pracownikowi okres zatrudnienia u poprzedniego pracodawcy, jeżeli zmiana pracodawcy nastąpiła na zasadach określonych w art. 23¹, a także w innych przypadkach, gdy z mocy odrębnych przepisów nowy pracodawca jest następcą prawnym w stosunkach pracy nawiązanych przez pracodawcę poprzednio zatrudniającego tego pracownika.

Kodeks pracy

Wątpliwością, jaka pojawiła się w pierwszych miesiącach stosowania ustawy, to forma zatrudnienia (powołania) dyrektora centrum.

Art. 25. 1. Dyrektor centrum jest powoływany i odwoływany przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) gminy, która utworzyła centrum.

ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych

Analizując art. 25 ust. 1 ustawy o CUS, należy rozważyć, czy z dyrektorem CUS należy nawiązać stosunek pracy w formie powołania (stosując interpretację językową tego przepisu, w której powoływano się na użycie przez ustawodawcę określeń „powołuje” i „odwołuje”), czy powinien zostać zatrudniony na umowę o pracę, a samo powołanie powinno zostać uznane za czynność materialno-techniczną i nie przyjmującą formy nawiązania stosunku pracy w rozumieniu art. 68 Kodeksu pracy. Naszym zdaniem przepis ten należy interpretować wspólnie art. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych²¹, w którym ustawodawca jednoznacznie wylicza stanowiska pracy w samorządzie, na które należy zatrudniać w formie powołania.

Art. 4. 1. Pracownicy samorządowi są zatrudniani na podstawie:

1) wyboru:

- a) w urzędzie marszałkowskim: marszałek województwa, wicemarszałek oraz pozostali członkowie zarządu województwa – jeżeli statut województwa tak stanowi,
- b) w starostwie powiatowym: starosta, wicestarosta oraz pozostali członkowie zarządu powiatu – jeżeli statut powiatu tak stanowi,
- c) w urzędzie gminy: wójt (burmistrz, prezydent miasta),
- d) w związkach jednostek samorządu terytorialnego: przewodniczący zarządu związku i pozostali członkowie zarządu – jeżeli statut związku tak stanowi,
- e) w urzędzie m.st. Warszawy: burmistrz dzielnicy m.st. Warszawy, zastępca burmistrza dzielnicy m.st. Warszawy i pozostali członkowie zarządu dzielnicy m.st. Warszawy;

2) powołania – zastępca wójta (burmistrza, prezydenta miasta), skarbnik gminy, skarbnik powiatu, skarbnik województwa;

3) umowy o pracę – pozostali pracownicy samorządowi.

2. Pracownicy samorządowi są zatrudniani na stanowiskach:

- 1) urzędniczych, w tym kierowniczych stanowiskach urzędniczych;
- 2) (*uchylony*);
- 3) pomocniczych i obsługi.

ustawa o pracownikach samorządowych

²¹ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 1282.

Wydaje się, że ustawodawca posłużył się określeniami „powołuje” w rozumieniu „zatrudnia”, a formą zatrudnienia dyrektora centrum powinna być umowa o pracę. Przyjęcie odmiennej interpretacji powodowałoby konieczność rozważenia stosowania wobec kierownika OPS–dyrektora CUS art. 23¹ Kodeksu pracy, o którym mowa powyżej.

Przekształcenie OPS w CUS spowoduje także obowiązek zatrudnienia nowych pracowników lub przesunięcia dotychczasowych (za wyraźną i dobrowolną zgodą pracownika, na mocy porozumienia stron w sprawie zmiany warunków umowy o pracę), na inne nowo utworzone stanowiska pracy.

Głównym aktem prawnym regulującym prawa i obowiązki, a także sposób przeprowadzania naboru na wolne stanowiska pracy w CUS, poza Kodeksem pracy, jest ustawa o pracownikach samorządowych i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych²².

Przywołane powyżej rozporządzenie zostało dostosowane do nowych stanowisk pracy przewidzianych w ustawie o CUS, które wpisano do wykazu stanowisk pracy wymienionych w załączniku nr 3: „Kwoty minimalnego miesięcznego poziomu wynagrodzenia zasadniczego ustalonego w kategoriach zaszeregowania i wykaz stanowisk, minimalny poziom wynagrodzenia zasadniczego ustalony w kategoriach zaszeregowania oraz minimalne wymagania kwalifikacyjne niezbędne do wykonywania pracy na poszczególnych stanowiskach dla pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę”. Stanowiska te zostały ujęte w części F: „Stanowiska w samorządowych jednostkach organizacyjnych, część III. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, centra integracji społecznej oraz jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz centra usług społecznych”, jako stanowiska pomocnicze i obsługi (analogicznie jak pracownicy socjalni, terapeuci, asystenci rodziny czy instruktorzy zajęciowi). Takie usytuowanie stanowisk pracy przewidzianych w ustawie o CUS pozwala nie stosować procedur wymaganych przy naborze na wolne stanowisko urzędnicze czy urzędnicze kierownicze, w tym ewentualnej procedury przygotowawczej do pracy w samorządzie terytorialnym. Należy także zwrócić uwagę na wysoką kategorię zaszeregowania nowych pracowników. Organizator pomocy społecznej to XVIII kategoria, a najniższa kategoria zaszeregowania, jaka może zostać przyznana w umowie o pracę, organizatorowi społeczności lokalnej, organizatorowi usług społecznych i koordynatorowi indywidualnych planów usług społecznych to kategoria XVII. Przy czym główny specjalista to XVI kategoria, starszy specjalista pracy socjalnej – koordynator to także XVI kategoria, a pracownik socjalny to tylko kategoria XIII. Naszym zdaniem jest to to duże docenienie przez autora rozporządzenia osób, które podejmą się nowych wyzwań, ale świadczy to także o świadomości wyzwań, jakie czekają osoby podejmujące pracę w centrum usług społecznych.

22 Dz. U. z 2018 r. poz. 936 z późn. zm.

Podsumowanie

Ustawa o CUS umożliwia utworzenie na terenie jednej czy kilku gmin nowej jednostki organizacyjnej realizującej zadania z zakresu świadczenia usług społecznych na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego. Powstanie w danej gminie CUS pozwoli na objęcie ogółu mieszkańców paletą usług społecznych adekwatną do ich potrzeb i wymagań, a nie tylko znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej (spełniających kryterium ubóstwa z ustawy o pomocy społecznej). Centrum może stać się miejscem koordynacji świadczenia usług społecznych na danym terytorium i przyczynić się do skuteczniejszego dostarczania ich mieszkańcom.

Jedną z możliwości utworzenia CUS jest przekształcenie dotychczas istniejącego w danej gminie OPS. Z tej możliwości skorzystało w latach 2020–2021 ok. 50 gmin. Można się spodziewać, że w kolejnych latach będzie ich znacznie więcej. Rozwój lokalnych systemów usług społecznych z wykorzystaniem nowej instytucji, jaką jest CUS, będzie wspierany we wszystkich województwach w ramach realizacji programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego. Można zakładać, że w nowej perspektywie na mapie Polski pojawią się także pierwsze CUS ponadgminne, utworzone według drugiego ustawowego trybu – na podstawie porozumienia dwóch lub więcej gmin.

Załącznik nr 1

Przykład uchwały rady gminy o przekształceniu ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych

Uchwała Nr
Rady Gminy w
z dnia roku
w sprawie przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej w
w Centrum Usług Społecznych w

Na podstawie art. 8, art. 9 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818), art. 9 ust. 1 i art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. h ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372) oraz art. 12 ust. 1 pkt 2, ust. 3, 6 i 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1

1. W celu zaspokojenia potrzeb Gminy w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług, z dniem roku, tworzy się „Centrum Usług Społecznych w Gminie”.
2. Centrum Usług Społecznych w Gminie tworzy się poprzez przekształcenie funkcjonującego w Gminie Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych w Gminie

§ 2

Mienie Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie staje się mieniem Centrum Usług Społecznych w Gminie

§ 3

Przekazuje się Centrum do realizacji:

- 1) wszystkie zadania, w tym usługi społeczne realizowane dotychczas przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie
- 2) nierealizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie, do dnia utworzenia Centrum, z zakresu:
 - a)
 - b)

§ 4

Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

.....

Załącznik nr 2

Przykład uchwały rady gminy o nadaniu statutu centrum usług społecznych

Uchwała Nr
Rady Gminy w
z dnia roku

w sprawie nadania statutu Centrum Usług Społecznych w Gminie

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 40 ust. 2, pkt 2, art. 41 ust. 1 i art. 42 ustawy o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372), art. 11 ust. 2 ustawy o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.), art. 12 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818) oraz Uchwały Nr Rady Gminy w z dnia roku w sprawie przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej w w Centrum Usług Społecznych w,

Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1

Uchwała się statut Centrum Usług Społecznych w Gminie w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa

Przewodniczący Rady Gminy

.....

Załącznik nr 3

Przykład uchwały rady gminy o utworzeniu centrum usług społecznych poprzez przekształcenie ośrodka pomocy społecznej oraz nadania statutu centrum usług społecznych

Uchwała Nr
Rady w
z dnia roku

w sprawie utworzenia jednostki budżetowej Centrum Usług Społecznych w poprzez
przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w
oraz nadania statutu Centrum Usług Społecznych w

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 9 lit. h w związku z art. 40 ust. 2 pkt 2, art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372), art. 12 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 305 z późn. zm.), art. 8 ust. 1 i 2, art. 9 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1, art. 10 pkt 1 oraz art. 12 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818) uchwała się, co następuje:

§ 1

Z dniem roku tworzy się jednostkę budżetową pod nazwą Centrum Usług Społecznych w poprzez przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w

§ 2

1. Mienie Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie staje się mieniem Centrum Usług Społecznych w Gminie
2. Należności i zobowiązania przekształconego Ośrodka Pomocy Społecznej w przejmuje Centrum Usług Społecznych w

§ 3

Nadaje się statut Centrum Usług Społecznych w stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 4

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy

§ 5

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa

Załącznik nr 4

Przykład statutu centrum usług społecznych

Załącznik do Uchwały Nr...../21

Rady Gminy w

z dnia

STATUT CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH W

§ 1

1. Centrum Usług Społecznych w, zwane dalej Centrum, jest jednostką organizacyjną Gminy, działającą w formie jednostki budżetowej.
2. Celem działalności centrum jest zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz ich koordynacja.

§ 2

Centrum prowadzi swoją działalność na podstawie niniejszego Statutu oraz w szczególności:

- 1) ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 2) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- 3) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- 4) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 5) *innych ustaw zgodnie z katalogiem usług przyjętych do realizacji przez centrum usług społecznych, np.:*
 - a) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
 - b) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
 - c) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
 - d) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
 - e) ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym;
 - f) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
 - g) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
 - h) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - i) ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;
 - j) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
 - k) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
 - l) ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
 - m) ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie;
 - n) ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji;
 - o) ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3;
 - p) ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny;

- 6) innych ustaw regulujących realizację zleconych Centrum zadań, np.:
- a) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
 - b) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
 - c) ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
 - d) ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
 - e) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
 - f) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
 - g) ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne;
 - h) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
 - i) ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- 7) innych właściwych aktów prawnych.

§ 3

Siedziba Centrum mieści się w miejscowości

§ 4

Centrum realizuje zadania, o których mowa w art. 13 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, a także:

- 1) wszystkie zadania, w tym usługi społeczne wykonywane dotychczas przez Ośrodek Pomocy Społecznej w oraz zadania z zakresu (*należy wybrać zakres zadań, które Centrum będzie realizowało*):
- a) polityki prorodzinnej,
 - b) wspierania rodziny,
 - c) systemu pieczy zastępczej,
 - d) pomocy społecznej,
 - e) promocji i ochrony zdrowia,
 - f) wspierania osób niepełnosprawnych,
 - g) edukacji publicznej,
 - h) przeciwdziałania bezrobociu,
 - i) kultury,
 - j) kultury fizycznej i turystyki,
 - k) pobudzania aktywności obywatelskiej,
 - l) mieszkalnictwa,
 - m) ochrony środowiska,
 - n) reintegracji zawodowej i społecznej;
- 2) zadania własne gminy oraz zadania z zakresu administracji rządowej zlecone gminie i inne nałożone przepisami prawa oraz wykonywane na podstawie umów lub porozumień z organami administracji rządowej lub innymi podmiotami.

§ 5

W ramach struktury organizacyjnej Centrum wyodrębnia się:

1. Stanowisko Dyrektora Centrum
2. Zespół ds. organizowania usług społecznych, w tym:
 - 1) stanowisko organizatora usług społecznych;
 - 2) wieloosobowe stanowisko koordynatorów indywidualnych planów usług społecznych;
3. Stanowisko organizatora społeczności lokalnej.
4. Zespół ds. realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym:
 - 1) stanowisko organizatora pomocy społecznej;
 - 2) stanowiska specjalistów z zakresu pracy socjalnej, pracy z rodziną oraz innych specjalistów realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym w zakresie integracji społecznej;
5. Zespół ds. (np. organizacyjno-administracyjnych);
6. Zespół ds. (np. finansowych);
7. Zespół ds. (np. świadczeń finansowych);
8. Zespół ds.

§ 6

1. Centrum prowadzi gospodarkę finansową według zasad określonych dla jednostek budżetowych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz zgodnie z właściwymi przepisami dysponuje samodzielnymi rachunkami bankowymi.
2. Podstawę gospodarki finansowej Centrum stanowi roczny plan finansowy dochodów i wydatków zatwierdzony przez Dyrektora.

§ 7

Statut Centrum nadaje Rada Gminy w

§ 8

Zmiany w Statucie mogą być dokonywane w trybie określonym dla jego uchwalenia.

AUTORZY OPRAWIANIA

Paweł Wiśniewski – działacz społeczny i prawnik, doktor nauk społecznych w zakresie socjologii. Adiunkt na Uczelni Korczaka w Warszawie i współpracownik Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Lublinie i Biłgoraju. Długoletni Prezes Janowskiego Stowarzyszenia Niesienia Pomocy „Humanus” i Fundacji Konwent Klubów i Centrów Integracji Społecznej w Janowie Lubelskim, a także Prezes Zarządu Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej Oddział Regionalny w Lublinie. Członek Rady Zatrudnienia Socjalnego i Komitetu Akredytacyjnego przy MRiPS. Autor publikacji i ekspertyz naukowych i praktycznych z zakresu prawa, polityki społecznej, ekonomii społecznej, zatrudnienia socjalnego oraz pracy socjalnej.

Małgorzata Kowalska – pedagog, psychoterapeuta, superwizor pracy socjalnej. Pracowała w OPS w Toruniu, przechodząc różne szczeble od pracownika socjalnego po wicedyrektora MOPR, gdzie nadzorowała realizację zadań gminy oraz pomoc dla osób niepełnosprawnych. Pomysłodawca i założyciel pierwszego w Polsce Centrum Integracji Społecznej CISTOR w Toruniu oraz stowarzyszenia działającego na rzecz osób podlegających wykluczeniu społecznemu. Współpracuje z OPS, urzędami pracy i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób potrzebujących wsparcia. Jest trenerem, superwizorem, ekspertem, współpracuje z wyższymi uczelniami, prowadząc zajęcia z zakresu pomocy i integracji społecznej oraz ekonomii społecznej.

Biblioteczka CUS

Seria materiałów edukacyjnych „Jak utworzyć i prowadzić centrum usług społecznych”:

1. Dlaczego centrum usług społecznych?
2. Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych
3. Zarządzanie usługami w centrum usług społecznych
4. Współpraca międzysektorowa w centrum usług społecznych
5. Organizator społeczności lokalnej w centrum usług społecznych
6. Przekształcenie ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych
7. Utworzenie międzygminnego centrum usług społecznych
8. Asystentura rodziny w centrum usług społecznych
9. Reintegracja społeczna i zawodowa jako pakiet usług dostępnych w centrum usług społecznych

